

**ЛЕНИНИЗМ — ПАРТИЯНЫҢ
ПОЛИТИКАЗЫНЫҢ ЭРТЕМНИГ ҮНДЕЗИНИ**

*В. И. Лениннің төрүттүнген хүнүнден бээр 95 чыл болганы-биле
холбаштыр Москвага болган байырлыг хуралга
эш П. Н. ДЕМИЧЕВТИН илеткели*

[illegible]

Эш П. Н. ДЕМИСЖЕВТИҢ ИЛЕТКЕЛИНИҢ УЛАНЧЫЗЫ

(Эгеи 1-ги арында).

Чугула айтырлары коммунисттик тургузуушунун практикасы-биле сыйы хобаштар ажалда кылар хулаалгелит. Практиктин дуржуагы туненинге дүүшкен, дийр, шыныг чорукта болууну турар эртем талазы-биле чугула шыныг түнелдер практикага боттуг дузаны чедирип шыдаар. Бузулг эртемденер чайгылыш чок идеягил бузулели-биле, чаа айтырлары тургузарында дийр чоруу-биле, амыды-ралды өөрениринге үндөйлөш, ол айтырлары чогалдыкчы амыдылар-биле кезеде ылгалып келген. Коммутиранның азы өске-даа тыттып келир байдалдарың салдары-биле шыныг чорукта олталары эртемден кижиге черде мөзүлөшөс. Шыныг чорукту ажалда болгаш шынчелен билип алыр дээш, эртем ажылының үрө-түнелдери узушту эрге-

Экономиканы удуртунун ленинчи принциптери

Бир эвес экономиканы болгаш партияны шыткы айтырларының талазы-биле партияны өсөтү шиптирлеринин алыс утказын ык болуп, партия болгаш күрүнө организа-цияларында ажалдык бадматкатын стилин көөр болза, оларын нити демек—урус ажал-агылын удуртунун бүгү-ле кайгамчык удуз херээн шыгың эртемниг, боттуг үн-дөниге чорудар деп чүткүл каттыштырып турарын эскер-бейн барып болас.

Бистин чуртувусу социалисттик чаартылгаларга баштайгы башынары кылып турган үдө-ле, «эртем болза амыды-рал-чуртталганың хан-дамырыңча бузулг-ла кирген, оң чар-рыбас кезеде кылдыр черде мырынай хуулап турарын» чедип алырыңа Ленин кийгырып чордан. (Чогаалдар, том 45, арын 391). Бистин чуртувустун болгаш өске-даа чурт-тарын практиктин дуржуалыгын ык анализдерин болгаш түнчээрин, объективтик хобулдарын негеделерин, техник-тик депшилерин улаанышкынын өөренирин, урус масса-ларын эрге-ажыктарына таарыккан болгаш масаларга билигирин экономиканың политиканы ажалдап кылдыр Ленин өөрдүп чоран.

Ам, кажан бистер бедик хөгжүдөлөг экономикалык, ма-териал талазы-биле аажок хой куралдарың, хой мил-лион тускай эртемниг кижилерин, мергежидиг ажалдык кадрларын апарганымса, ол негеделер харын улам-на ал-бан болгаш чуртула.

СЭКП ТБ-ның көдө ажал-агылын хөгжүдериңиң соңга-латтымса айтырларың чугулаалыкка март Пленумунун принциппалдыг ужу-дузаны чүз дээрсе, оң чогуу-на харын эртем талазы-биле үндөйлөтүлгөн экономиканың политика-нын талазынче чугула өргилде кылдыр демдегелеттинип тура-ры ол болур. Урус ажал-агылыңа шын дугааларың үрээрине чедирип келген улуз бергелер ур үениң дугу-зула көдө ажал-агылы мөөнөжип келгени билигирин бол-гай. Социализм экономиканың хобулдарын, чурттуу то-даргай байдалдарын болгаш агаралын барымдаалас, Плен-ум ол каршыктарың ажал эртем талазы-биле хемчеге-рин ажалдап кылган, колхозтарың болгаш совхозтарың эконо-миканың көдөрүлгөн, көдө ажал-агыл бугурулгелениң орундалыг болууну көдөрүлгөн оруктарын төлөвлөш.

Пленумун шиптирлерин көдө ажал-агылын материал-техниктиг баазаын быжылдарын көрүп турар. Тракторлар-ын, автомашиналарын болгаш өске-даа техниканы бугуруп ундурерин калбартырыңа, черлерин экижидеринге болгаш суггарылыңа хой капитал салымшыкынын күрүнө берип турар; кинияны хөгжүдериңиң сөөлүг иш чыда алдынан бистик темпидер хевээр артар.

Көдө ажал-агыл продукцияны салып алырынын өртө-терин бедиктиң, үндүрүлгөн төлөдериң элээн чингеделит негеделер болгаш өске-даа чамдык хемчегелер бугурулгөн калбартырыңа болгаш продукттарың сайгарыңа ма-териалдыг сунуургалды көдөрүп турар. Турмушт планга үндө-зилшө, бедикелдерин чач чуруму көдө ажал-агыл ажал-дактарының бугурулгөн чедикшиңиң көдөрүлгө бугу-релени быжылдап турар.

Партияның Топ Комитетинин болгаш чазактын ажалдап кылган хемчегелерин төдөдөн ажал-инчилерин, бүгү совет урус ижи-биле чүгүлдүгүн турар. Март Пленумун тө-дөлөшкөн хемчегелерин тус бугуру колхозтарын болгаш сов-хозтарын быжылдарыңа бугу-ла хой чүдүлгөн берип тур-рар. Иччазалык чорукта болза анаа-ла хемчегелерин түнүчүп дугайында эвес, харын бистин көдө ажал-агылыңа чача байдалды тургузарың дугайында чоруп турар. Ам колхоз-тар болгаш совхозтар боттарының хөгжүдөлгөн ажалдыг экономиканың байдалдарын ап турар. Ам бугу чүе кижилер-ден, оларын ажал-агылы саял билиринден, күш-ажыл-ды шын организаацияларын, бедикелдерин болгаш сайга-рылыңын чач системаның салдыгын агараларын билигир ажал-агыларын ханмааржыр деп, дозу барымдаа-биле чугу-лап болур.

Колхозтарын байлактарын көдүдери болгаш анаа үндө-зилшө, колхоздарың хууда оруталарын өстүрери соци-алисттик нитилелдин эрге-ажыктарыга чөрүшенип турар. Харын, колхозтар болгаш совхозтар улам бедик көдөрүлгөн, а көдө ажал-инчилер, өске-даа совет кижилер шыкын, өй-лө, улам аки чурттаан турарыңа күрүнө хан-дамырыңдан сунуургалды.

Март Пленум көдө ажал-агылың айтырларың чугу-лаалык-да болза, оң ужу-дузаны ол хемчегелден ораныч ажал турар. Пленумун шиптирлерин чурттуу экономика-нын улам ык көдөрүлгөн хандар хулаалгелит. Чурттуу көдө ажал-агылың байдалын анализдерин болгаш оң хөгжүдөлгөн бергелерин ажал эртем талазы-биле хемчеге-лерин ажалдап кылдыр боттуг бугу-биле көрү урус ажал-агылың өске-даа адмраларында четестерин чайдырыңа, экономиканы удурун сайырангайжыларыңа чугула ужу-дузалыг.

Фабрикаларын болгаш заводдарын, трестерин, эргелде-лерин чер-чер органианың калбак инициативасы болгаш бот-ажыл-чоругулазы-биле, ажал-агылың удуртунун та-лазына демократтыг централизин чайгылыш чок чорудар-была чамгыс аял планын өгөлөшкөниң дүштүр социализм-нин экономиканы системаның агаралын болгаш артык күштөрин бугуру илердеринин оруун Ленин көргөн. Бистин

Ленинизм болгаш ажалчы чоннарны кижизидери

Эштер! Агы үдө партияны мурнуна туруп турар аң чугула сорулгаларын шиптиде ий-кижизилдиг ажалды улам экижидер улуз чери эелен турар.

Чач кижиниң хевирленип кижизиттерин, оң морово-зенинге болгаш аажы-чак мөзүү—бү дээрсе ажал-агыл айтырларың шиптирлеринден артык берге херек дээр-зин дуржула көрүзүп турар. Маана чүс-чүс чыл болган чачкыларын болгаш артышкыларын, эрг чачкыларын турмушт күзүп, буржуа идеологиянын салдарын ажал эртер ужуз тааржып келир. Иччазарга бот сорулгаларын шиптирлөөн чыккан. коммунисттик нитилелдин тургузуу-дорж. Коммунизм—эң-не агы үениң нитилел тургузуу-дур. Ол болза чүгө күчүлү материал-техниктиг баазаын тургузарын, күш-ажылдык бедик бугурулгуну чедип алы-рын көрүп турар эвес, харын кижилерин болжазырал че-чектелерин, киж байлак-биле элбөкшөн идеягил болгаш културалт амыдыларын болууну баа көрүп турар.

Коммунизм тургузары—ала-чайгаар чорудула эвес-тир, бүгү нитилел амыдыларын принцип талазы-биле чач эге-дерге чаартып тургузарынын өндүр улуз херээнге урус мас-салар медегелдин-биле кирип турар. Массаны меде-гелдин декине бедик болган тузун-на бистин бүгү херээнге улам бугурула чедикшиңиң депшиң, нитилелдин хөг-жүдөлгөн темпий улам бедик болур. Моң ужурунда мас-саны эртем-биле, марксизм-ленинчи идеология-биле чеспел-дери, күш-ажылды чача, коммунисттик бугу-биле көрүлгө ки-жизидери—коммунисттик тургузуушунуң чугула талазы.

Политиктиг болгаш ажал-агылы үнелен айтырларың шиптирлерин эки тургустунан идеолоттук ажал чокка бол-дунмса дээрин бистин партияны бүгү төгүзү чутталдап турар. Партияны социалисттик революцияны кылдыр дөң у-лаанышкынын масанын орутууга большевиктеринин кал-бак пропаганда болгаш агитация ажалы-биле деткиген тур-

ажыктарыңа, тайбынын болгаш депшилгениң эрге-ажык-тарыңа бараан болуун дээш боттарыңа демиселге совет эртемденер партияны болгаш чазактын бүгү хемчег-биле деткимен кезеде алыр апар.

Буржуа салдарга удуз, политикан дашкаар чорукка удуз партия эртем чок демисел турар. Бир талазында, ревизионизмге удуз, өске талазында, теоретиктиг ажалды хонакты кирип турар догматизмге болгаш хоозун утааы-лапта удуз партия шиптирлерин демисел турар. Чогаалды-чы болд дугуру болуп, кажан өң-не угаагыр болгаш та-лантымыг, бүгү-ле депшилгелит чүдүлгө бугу-нитиниң ху-дөс көрүшкүнү чедип алган болгаш практиктин ажал-херекке боттанган туруп болу дег ыдыг байдалды тургузар дугайында партия сагыш салып турар.

чуртга социалисттик тургузуушунуң дуржуламы баа өл-шкөш ажал-агыла чурттарын дуржуламы болза, Ленинниң сестери-биле алырга, чүр уеже болгаш улуз чедикшиңче улаандыгын, бүгү талазы-биле болд каан урус ажал-агыл планының ролын» дозуу-биле бадматкан. Дарын-на күрүнө планы урус ажал-агылының хөгжүдөлгөн шын пропорции-ны, эң-не чугула болгаш перспективтик адырларын көдө-дө өзөрин, куралдарың ажалдыг болгаш боттуг ажал-а-рын хандар хулаалгелит.

Социализмниң байдалында бот-оруга-чарыгалың, хуу-зула материалдыг сунуургалдыг болурун ужуз-дузаны Ленин илереткен болгаш бугурулгениң баа нитиниң күш-ажылының бугурулгунуң өзүлгөсине илг бээр сорулга-биле өртөк, чөдө, орулга, шаңнал дөң шыкш илгиди эконо-миктиг быраларын ажал-агылыңа дийин-биле кирипкен. Чамдык буржуа пропагандистер бистин бот-оруга-чарыга-лын ажалдап турарымың капитализмге дедирленишкни-дир дээр чегези-биле көргүзүп турар чүдө бар. Иччазарга ол быраларын ажал-агыл чорук—ажыл-агылың социалисттик бугу-биле чорударынын дүрүм сугуар аргам болур, ол дээр-ге күш-ажылды хемчазали болгаш хергелдиг хемчазали контролдары, кылган ажалын барымдаалап хуваары дөң шыкш илгиди принциптерге тааржып турар, тодаргайлаарга, ол болза нитилел формализм болур социализмниң боттуг шүүт мөзүлү-биле, Марксист белин айтп турганы оң онза чүдүдери-биле хобашканың илгиди принциптер-дир.

Он-и миллион кижилерин коммунизмге чедирерде, эконо-миканы «энтүизмниң шүүт бугуна эвес, харын улуз ре-волюциядан төртүтүлгөн энтүизмниң дузаны-биле, кижилер-ин эрге-ажылыңа, кижилерин сунуургалдыңа, бот-оруга-чарыгалыңа...» тургузар херек деп Ленин өөрдүп турган. (Том 44, арын 151).

Бистин чүс чымысы—эртемниң, техниканың, техноло-гияны, бугурулгениң механикастарынын болгаш автомат-чыдарының талазы-биле чач революцияның чүс чымы, үлет-пүрүң чач-чач адырларың үзүлгө чокка тыттып келип турарың чүс чымы-дыр. Ол чорук болза чурттуу эконо-миканың эргелеп башкарынын улам экижидеринге оруктарын чүтүлдү-биле дилеп тыварыңа, күш-ажылды бугуру-чүлүң бедидери дээш демиселеринге, бугурулгени специ-лиаастарының болгаш кооперастарынын сорулгаларын чедикшиңиң-биле шиптирлөөн, эртемниң болгаш прак-тиказың харылаалың быжылдарыңа, продукцияны шы-нарын болгаш техниктиг деңгелди бедидеринче бисте ала-дап турар.

Станоктун, шиптедикчиңиң, приборун шынарың экижиде-рин, оларын ажалдаптыңар хуусааның уадыры, ажалдап-кының өртөн чигидери болза, ажал-херекти узу-биле камнатыгыңа турда, хой саныг кылгыларын емей бугу-рун үндүргөң-биле бир дөмө болур. Моң ужурунда про-дукцияны бедик шынарың болгаш бугурулгени бугу-ле адырларыңа дегелг стандарттарын чедип алыр дээш шип-чешкириң өгөлөн москвачыларын болгаш ленинградчылар-ны инициативаны бугу хемчегелер-биле деткир болгаш не-тередир болза чогуур.

Экономиканы улам ык көдүлгө талазы-биле партияның бүгү ажалының төүндө массаның чаалай чоруп улам эки-жидер туруп турар. Бистин мында чогуур чедикшиңиңи-веси бар. Миллион-миллион чач квартиралар, ажал төлө-врий болгаш пенсияларын өстүргөн, ажал хууну кызыга-ры—бүгү боттуг чедип алышкынар-дыр. Иччазал-даа ажалчы чоннарны амыдыралын улам ык экижидеринге ам-даа хой чүдүлгөн кылар херек дээрин партия билип турар.

Коммунизм болза заводтарда болгаш фабрикаларда, шөл-дерде болгаш фермаларда, эртем институттарында болгаш конструктор бюроларында урус масаларын медегелди күш-ажылдан өзүп үнөп деп, В. И. Ленин өөрдүп чоран. Партияны ажалы болза масаларын медегелди ажал-чоругулазын илдепкештеринге, оларын бот-тымын чоруп хөгжүдериң болгаш бугурулгени эргелеп башка-рыңа ролын бедидеринче улаган.

Бистин нити улузчу күрүневиңиң хөгжүлгүнүн кол оруу—социалисттик демократияны, нитиниң бот-егерелениң бүгү хевирлерин калбарып дегерелери болур деп, СЭКП-нин XXII съездинин хулаа алганы партияны Програм-масында айткан.

Эрге-чачырганың бузулг улуз-улузчу органыры болу бер-ген Советтерин ролын бедидер дугайында, ажал-агыл бол-гаш култура тургузуушунуң эргелеп башкаар талазы-биле оларын бүгү ажалын илдепкештер дугайында партия сагышын салып, чурган апаралын улам болжазырангайжы-дар, оң ажал-чоругулазыңа демократтыг өгөлөдөн улам чайгылыш чокка чорудар талазы-биле хемчегелерин ап турар. Профивелдеринин, комсомолдун болгаш өске-даа хой-нити организаацияларын бот-ажыл-чоругулазын хөгжүдөр чорукту партия улуз ужу-дузалыг кылдыр көрүп турар.

Социализм тургускан, күчүлүг индустрияны болгаш мурнакчы эртемни тургускан, космос кораблырын бир ду-занында салып үндүрүп урус коммунизмин материал-тех-никтиг баазаын тургузарынын өндүр улуз сорулгаларын күдөсүп шыдаар.

ган дээрн билигир болгай. Совет чуртун тургустунуп ке-лириниң берге үезинде пуд тараа, металл, хөмүр даш бугу-зү дээш демиселге ажалчы чоннарны мобилиаастар талазы-биле өндүр улуз ажалды коммунистер чоруктан. Большеви-киң илгиди сестер баштайгы беш чыл планынын үезинде кижилерин кайгамчык улуз үдөөлери бугурулгени көдөрүп турган. Ала-чурт дайының үезинде болза бедик идеягил чорук, ботунуң херээнге совет кижилерин ханы бугу-релдин фашисттик агрессорларын чыла шаваарың шиптирлг факторларын бирөөн болу берген. Идеология талазы-биле казлар, пропагандистер болгаш агитаторлар, бистин ител-дигениңиң партияны илдепкеш дугаалыкчылар болуп, дайын сөөлүдө болгаш оң соондагы чылдарда урус ажал-агылың катат тургузары болгаш хөгжүдери дээш демиселге массаны көдөрүп баа сору кырип турган.

Партияны улуз кижизилдиг ажалынын түнелдине бисте чача, эртем-билигир, културалт, политика талазы-биле медегелди киж өзүп келген. Ол болза бистин ленинчи партиянының, бистин социалисттик тургузуушунун улуз чаалап алышкыны-дыр.

Пропагандисттик, кижизилдиг ажалы партияның полити-калы-биле, коммунисттик тургузуушунуң тодаргай сорул-галы-биле сыйы харылаалды болур деп негелде болза бот талазы-биле бистин шугурулгуну бугу-дег улап тодаргай-лап турар. Коммунист бугуру, совет киж бугуру иштиги болгаш даштыкы политиканы үндөш айтырларың хан-ызы-биле билген тургун, бистин чуртта болгаш бүгү деле-гейде болуп турар чаартылгаларга ботунуң ролун тодаргай-биле билген тургун, марксизм-ленинчи билигирин практик-тиг ажалга нитилелге ажалдыг кылдыр ажалдап шыдаар болуун деп чүвени партия чедип ап турар.

Идеолоттук ажалга агы үени байдалыңа, онза негелде-ниң салып турар. Партияны бүгү ажал-чоругулазы, оң ажал-херектиң стили, субъективизмге болгаш көөгөрткөн

шуугаазынырга удуз демисел болза чоңуун политиктиг илдепкеш улам чазы-биле көдөрүлгө таарымчалыг бай-далды тургузуп турар. Чон-биле ажал, ак сеткилдиг чугула-жыр, бергелерин болгаш четестерин чачырыс деп ленинчи негеделер бистин хувернисте кажанда артык өйү кел-ген болуп динчалып турар. «...Бистин бүгү пропаганда-виста болгаш агитацияны ажал-херекти эң ажал тургузар ужурауг бис» деп, Ленин чугаалап турган. (Чогаалдар, том 43, арын 58). Партия болза мактарың чорукка-даа удуз, бергелерин ыттаккас чорукка-даа удуз, нигилизмге болгаш бакка кирир чорукка-даа удуз, совет улузун өндүр улуз чедикшиңиңиң кулдулар чорукка-даа удуз демисел тур-рар. Кижилер чүдүг дугайы болд турары, оларын чүд дүрүлгүн турары, канжыг айтырлар оларга туруп келип турары дээрин партиягил пропаганда, агитатор, комму-нист бугуру эки билер болгаш ол айтырларга тодаргай ба-аа шыныч харыларын бээр ужурауг.

Эрг моральды, эрг чачкыларын илерээшкениңи—күш-ажылды болгаш дийниңиң өңчүзүн ак сеткил чокка көөр чорук, социалисттик нити чуртталганың чурттарың ууэр чорук, амыдыралыңа болд төлөп чокка туттуну чорук чорук бистин нитилелге улам-на өвөш болгаш турбас болуун дээш, кижизилдигиң салдар чедирериниң бүгү быраларын чача, коммунисттик харылааларын кижиле-рин аразыңа хевирлөп кижизидеринге ажалдап турар ужурул. Партия болза национализмниң болгаш улуз күрү-незирек шовинизмин артышкынырыңа удуз шиптир-лиг демиселди чорудар, ыччазарга империалисттик социалисттик нитилелди кошкыдырын орадажышкыныңа харын-на оларга кол кордалды салып турар болгайлар.

Социализмниң маргыш чок чедикшиңиңиң, бүгү делегей-де оң хаара тыртыкы күжүнү өзүлгөн, капитализмниң ат-алдарың улам ык кулдулганы—ол бүгү чүдүлгө буржуа пропагандистерин болгаш идеолоттарын ботунуң идеологияның чаартырыңа баа негедеринге, коммунист идеология удуз демиселге элээн кажар-оптут аргаларын диде-аринче алабап турар. Сөөлү үдө буржуа пропагандистер социалисттик тургузуун бедик революстут идеаларын бак-тан бугурулганы, совет кижилерин медегелдин бугурул-ганы, амыдыралды чүгө ботунга ажал-кычач алырың үзөп-бодалы-биле көөр чорукту, буржуа делегейниң «стан-дарттары» оларга шиптирлерин күштү-биле орадажып турарлар. Ол чорук империализмниң идеолоттук чимениңи-киңеринге серемчелдиг болурун, оларга шиптирлгит ой-тур шавышкынының бөзүн, идеягил демиселге тургустунуп каап турар чачгыс-даа чугула айтыртың харын чокка ар-тырып калгызың, пропагандалар хевирлерин болгаш арга-ларын болжазырангайжылар дугайында доктаамал сагыш са-дырын биске хулаалгелит турар.

Иделарын делегейде калбарып үнөп демиселге шы-ның күжү бистин талаваста. Социализмниң идеялы деле-гейин бүгү-ле чурттарыңа ботунга орукту салып, миллион-

Улустарың социалисттик дем каттыштырылганың чачгыс эвин болгаш сырый каттыжышкынын быжылгаар дээш

Эштер! Совет Эвилели өжөнөшкөн капиталисттик күрүлгениң дээрсе бугурулгө кара чачгыс социалисттик чурт эвес, а социализмниң ажал-агыла чурттарының дем каттыштыр-галыңа хөгжүп өгөлөн турар үениң дугайы В. И. Ленин күзөп чоран. Илгиди шаг-уе келген—Совет Эвилелиниң улустары социалисттик улустарын күчүлүг өг-бүлениңде ажалдап баа демисел турар.

Социализмниң делегей системаның тургустунганы—делегейиң ажалын аңгызың, коммунисттик шипчээшкени-ниң бүгү делегейге төгүлүп чаалап алышкыны. Чамдык социалисттик чурттарың аразында, чамдык коммунисттик пар-тияларың аразында харылааларда тургустунуп келген биди-гир бергелер ол принциптерге үндөшкениңиң чайгалды-рып шыдаас. Бистин демиселвиңиң эң сорулгаларың нитилелшкээ бистерин каттыштырып турар. Социалисттик чурттарың чокшылдыры, оларын аразында кады ажалла-жылганың хөгжүдөш, оларын чачгыс эвиниң быжыгыры дээрге нарын болжок, канжыг-даа бергелерин ажалдыр ботунга орукту тывар ужурул дүрүм сугуар болур чоруду-га-дыр.

Социалисттик чурттарың аразында харылааларың хөг-жүдөш каның-даа чорудалар чок чорудушкун кылдыр В. И. Ленин кажан-даа көрбөй чоран деп чүе билигир болгай. Ленинниң реализм ол айтырларын көрүңе чача бү-рүн чегези-биле илерээ. Социалисттик улустарын эки-тура эвилелиниң тургустунары—ур үениң херээ дээрин ол чач-гыс эвес улаа демдегел, өлчө аажок шыдамыккай болгаш оварымчалы-биле баар ужурул деп чүвени сагындырып турган.

Социалисттик дем каттыштырылганы быжылдарын бистин партияны ботунуң политиказынын төп сорулгаларынын бирээ кылдыр көрүп турар. Бот сорулгалы шиптирлер чорук бистин чурттарының бугурунго социализм болгаш ком-мунизм дээш чедикшиңиң демиселге, бүгү делегейге социализмниң тилелгениңе кайы хире аажок улуз ужу-ду-залың тодаргай билп турар бис. Социалисттик чурттар-биле харылааларга бистин партияны бүгү чурттарың деп эрген илгиди хулаалт көрүңү, оларын национал эрге-ажы-ктарын кичээлгелгил барымдааларынын принциптерин уду-р-тула болжуп турар.

Социалисттик чурттарың бүгү таламы—политиктиг, эконо-миктиг, эртем-техниктиг болгаш културалт кады ажал-дажылгазын хөгжүдери, оларын аразыңа дуржулганы со-лужары делегей социализмниң депшилгениң чугула фак-тору болу берген. Экономиканы организаацияларда бот-бот-тарың дуржулгаларын өөренишкан, нитилел амыдыралыңын хевирлериң тааныштышкан, коммунисттик партиялар бар дуржулгалар боттарың чурттарынын боттуг байдаларыңа тааржып чогалдыкчы ажалдап турарлар. Ажалчы чоннар-ның революстут кады ажалдажылгандан, яныз-бүрү чурт-тарың дуржулгаларын, Ленинниң чугаалааны-биле алырга, революстутарын бүгү чач отрядтарыңа демиселди болгаш күш-ажылды идеялы болган турар ол «бугуру социализм» ыччазар тургустунар. (Чогаалдар, т. 36, арын 306).

Бистин партияны ТБ-ның октябрь Пленумун сонда бугурулгө ден-эргениң болгаш хамаарышпас чоруктун принцип-

миллион кижилерин сагыш-сеткилден илгидеткени ап турар. Бистин идеягил эвилелдериниңиң саны өзүп тур-рар. Чугула ажал-агыла коммунисттик партиялар, медегелди ажалчылар эвес, харын-даа демократияны болгаш тайбы-ның идеяларын эргин болуп турар бугу-ле кижилер—деп-шилгелит хой-нити ажалдакчылар, колоннадыг дараалта удуз демиселчилер, эртемниң, култураның болгаш урун чүдүлгүн мурнакчы ажалдакчылары бистин-биле казы, реак-цияны империалисттик идеологияны сандаралың салда-рыңа удуз демисел турар. Хагдычак кызы болгаш кы-зыгаарлаттыңан чорук бистин партияның массалары. Бис-тин партияны социализмниң болгаш демократияны идея-ларының салдарын бүгү делегейде калбак массаларга не-тередир дээш кезеде демисел чегелен болгаш демисел турар-даа.

Пролетарың интернационализмниң принциптеринге шы-ныч бистин партияны ботунуң социал болгаш национал хос-талымшыкын дээш демиселди чорудуп турар бугу-ле улуст-тар-биле найыраалды болгаш революстут аң каттышты-рылганың сугурун болгаш кижилерин кижизидеринге кошкш дивес кичээлгениң салып турар. «Мурнакчы чурттар-ның пролетарияды хөгжүдүлгө ажалын массаларга дузалап болур болгаш дузалаар-даа ужурауг, совет республика-ларың тилелгелит пролетарияды ол масаларга холун сү-лүп, оларга деткиме көргүзүп шыдапканда, хөгжүдүлгө чурттарың хөгжүдөш болуун агы үе-чазыңдан үнөп дээриниң дугайында канжыг-даа маргудалар туруп бол-бас» деп, Ленин чугаалаан. (Чог., том 41, арын 245).

Совет кижилер илгиди политиканы ужу-дузаны эки би-лир болгаш оңу бугурун-биле чүгүлдүгүн турар; хамаарыш-пас хөгжүдөшкө орунда кирген улустарга ССРЭ экономик-тиг болгаш моральды улуз дузаламын көргүзүп турар. Экономиктиг дузаламчы көргүзүлгөн аргалары бисте кы-зыгаар чок болбайн аан, ыччазал-даа бистин чуртувустун хөгжүдөшкө чедикшиңиңиң кады ол болдунар аргалар улам-на өөр апар.

Идеолоттук ажалды көдөрүлгө бугу-ле партия органи-заацияларын, пардаларын, радионун, кинонун, телевиде-ниңиң улуз күжизидерин негетинип турар. Эртемниң, култураның, литератураның болгаш урун чүдүлгүн ажал-дакчылары, инженерлерин болгаш башкыларын хой мил-лион армиямыз бо талазы-биле улуз ролду ойнау ужурул. Чогаалдыкчын ителгениңиң күш-ажылы партия бедик-биле үнелен, оң чаалай ажал-херээнге ону деткип турар.

Ленинчи идеяларын амыдыралы бир дугаарында ботталды-рар болгаш коммунисттик келир үеже оруту илээр деп төөгү-лүдү хулаалгө үзүңө оонашкан ажалчылар, таарымчар, бистин күш-ажылың ителгениңиң, бистин чуртувустун бүгү националдарың ажал-агыла эвилелге каттышкан ки-жилер, чачгыс аай болгаш сырый каттышкан бүгү совет урус коммунизм дээш демиселге чачгыс аай чыскаал-биле хол-холдан туттунуп алгаш бар чорур.

ХОЙЖУ БРИГАДАЛАР

АЙТЫРЫГЛАРГА ХАРЫЛАР

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхозтун бот-орунга-чарылгалы хойжу бригаданын бригадирин эш Дадар Салман Балданов бистин «Шын» солун редакциясына бижизин айтырыгларынын хай кезин бот-орунга-чарылгалы хойжу бригадаларнын амылына хаммажыр. Ветеринария эртемдеринин кандидаты эш И. Кызыл-олдуу ол айтырыгларга харыны кылдыр бижизин чуулум моон адаанда парладымыс.

Амгы уеде бистин республиканын колхозтарында болгаш совхозтарында 200 ажыг хойжу бригадаларын тургузган. Ынчал-даа бо хунге чедир эзулут-ла бот-орунга-чарылгалы шутт ишчилер берген бригадалар чок бооп турар. Оон кол-кол чыдагаан-нары чуулт дээр, бригадалар бот-орунга-чарылгалы ишчилеринин мурнуна элден хай кылга чогуур белеткелдер кылдырмай турарында. Агаа хаммажыр чуулдар болза:

Бирезде, бригадалар турар черин ол черин элтир таарышкан аайы-биле кемчээп уксем, бригадаларга быжыглан бээр. Быжыг-лап черин иштинге турга чогуур ажыглат шөлдерин болза: кышкы оларлар, чагаалар, чай-лактар болгаш күзгелер, сизген кээр, хай болгаш чалгыс чылда үнөр сизген тарым шөлдер, бригадалар ботунуң кужу-биле үр-эмин тараалар, ногаан болгаш витамининг кемчер таарып ап болур шөлдер. Ол шөлдердин иштинге-биле алыр мал кемчерининг кемчелин тургузар болгаш агаа турар малдарга ол четпес болза, ону алыр черлерин база айтыр алаар.

Ийде, ол черге сычыл болур хойнуң салын, агаа тааржыр хойларын (төрүүр хойлар, иртер, хураганнар) санап тургузар болгаш ол малдын өзүлдерининг кемчелин база баш ууру санаар алаар.

Уште, бригадалар турар төвүн болгаш чазын, чайын, күзүн хойларын доктап турар черлеринге тааржыр кажааларын тудар. Топ чери бүгү кыштактардын ор-

тузунга болгаш суг-суутатты, арыг сесерликти, элден шевергин черге турары күзгелер деп чүве билдинтир. Бригада бот-орунга-чарылгалы киреринин мурнуна агаа турга чогуур кол-кол тур-дугар доостунган турары чулула. Чижээ, бүгү черекселдер-биле хандырылган чылгы хураган кажаалыг, 1000 хире хой кирер кажаа, өске коданнар төрүүрүнү мурнуна турар чанында оларларда кажаалар, хойжулар туртталар бажынар, чунар бажын, кызыл булуң, мал чөмү шыжаар кажаалар, аймаалар болгаш оон-даа өске чуулдар кирер.

Дөртте, ол бригадалар олар-белчининге сыңары-биле быжыг-лап хой малды ажаап азыраарына четтир кижилерин тургузар. Бригадирин олар боттары согуну алыр болза улам таарым-чалыг болур.

Беште, колхоз баштаар чери бригадаларга ажыглар транспорт, машина-херекселдерин болгаш айт-хөлдү үзүп бээр.

Бо бүгү чуулдарын бүрүн чет-челеп доозуп алган бригадалар бот-орунга-чарылгалы ишчилерин белең. Практикадан көргө бо үстүнде чуулдарын кайы-бирээни бүтпөндө бот-орунга-чарылгалы элекке ишчилерге таарымча чок бооп турар.

Бо үстүнде чуулдарын херек кырында бир чижекке ап көрө-линер. Бригадага 10 муң гектар ажыгалады черин быжыгалап берген джик. Оон 4000 газы азы 40 хуузу кышкы олар, 3 муң чаксы болгаш күсүк олар, 2500 газы чайлаг олар, 400 газы

сизген кээр шөл, 100 газы кукуруза тарым шөл. Моон алырга кышкы олардын 1 газында-ла 3 центнер азы 300 кг кургак олар сизгени бар. Бир өвс 1 га бүрү-зүңгө-ле 1 хой деп алыр болзу-вусса, ол хойну 150 хонукта (азы ноябрь 15-тен апрель 15-ке чедир) азыраарына 300 кг сизгени үлээривиске, бир хунге-ле 2 кг олар сизгени оонажыр азы ол 0,8 центнер сизгени дөңсөжүр.

А хойга кышкы төрөөн огу-биле катат 1,5 центнер сизгени херек болза, ам 0,7 центнер сизгени четпес. Ол сан 1,7 кг сизгени дөңсөжүр. Азы 150 хонуктун иштинде 255 кг сизген херек. Мычаарга 4000 га кышкы оларга 4000 хой кыштакталар дээр болза немедде кемчерилгелер 1000 тонна сизген херек алаар. Ону кайын долдуруп алырын сөзүр-редир көөр бис.

Часкы олардын үези апрель 15-тен июль 5-ке чедир шутту 80 хонук болур. Часкы олардын 1 газында 300 кг-дан ажар кургак сизген база-ла ховар. Ону демги-ле чурум-биле бир хойга оонажырыска, 3 кг олар сизгени азы 1,3 центнер сизгени дөңсөжүр. А хураганнын хойга ол үеде база-ла 1,5 центнер сизгени негеттерин болганда, элден немелде чөмчү база магадылап алыры чулула.

Чайгы оларын 2500 га болгай. Ол оларын бир гектар шөлүндө-ле 15 центнер ажыг ногаан чөмчү ап болур. Ынчангаш шутту оларын огу 37500 центнер болур. Ону 4000 баш хойларга болгаш 2000 баш хураганнарга үлээр бирээниге-ле 62 кг ногаан сизген оонажыр. Ол болза 20—24 центнер сизгени дөңсөжүр. Моон алырга хойга чайгы оларын чөмчү четтир, немелде чөмчү чокка ажырабас.

Күсүк олар дээр-ле демги часкы оларын болгай. Ынды-

даа болза чай дургузула оон огу четти бээр. Агаа күзүн хойларын тарып бооздып, агарлап, чүп алгыже черге четтир.

Моон ап көргө, бисте чөм чөд-дешпейн баар үе кыш болгаш чөмчү. Ону канчаар четкелээрин база санап көрөлинер.

Бригадага 400 га сизген шөлү, 100 га тарылга шөлү бар джик. 1 гадан 10 центнер сизген алыр дээр болза ол 4000 центнер болур. Ол база-ла четпес.

Чүте дээрге бисте 1000 тонна херек болгай. Ону кайын алырын ортумаа-биле 3 кг дүк алыр болза, ол 12 тонна болур. Ынды-даа болза кажан бригадалар дүк ботурерин санаарда эр-кызынын, назы-харынын аайы-биле ылап санаар херек. Чижээ, 4000 баш хойнуң 2400-дү төрүүр хой болза ортумаа-биле бир хойга-ла 3 кг, 1000 баш тогу хойларга 2,5 кг, 600 иртин бирээниге-ле 4 кг деп оонарга, каттышкан 121 центнер болур.

2400 төрүүр хойларын 100 баш ботуреринде-не 90 хураган алыр дээр болза 2160 хураганнар алыр. Оларнын бирээни-не нештерин чарымга чедир 25—30 кг деналыг кылдыр азыраар. Ол дээрге бригадалар джик дөңсөжүр ботурерин азы кылдыр саваттынар. Ортумаа-биле алырга бригадалар хойнуң чаш төүндө 544 центнер айт ботурер алаар.

Эрткен чылын бригадалар нештерин үскөн 1000 баш кыс, 600 баш эр хураганнар алган болгай. Оларнын бирээниин ортумаа-биле 27,5 кг дөңсөжүр бис. Бо чылын оларнын кызын тур-дугар хойже шилчилерде джик дөңсөжүр көөр алаар. Чижээ, бирээниин дөңсөжүр 45 кг азы немешкен 14,5 кг, бир эр хураган-нын джик дөңсөжүр 50 кг четкен азы немешкен 22,5 кг болган болза, оларны джик дөңсөжүр ботурерин айтке шилчилерге шуп-

ту тогулардан 145, ирчигештерден 135 ц. үстүнде чаш хураганнардан 544 ц. шутту каттышкан 824 центнер айт болур. Бригадалар айт ботурер оонага-газ ол. Ол-ла ооналгага 400 тонна сизген 3000 тонна сизлос ботурерин база кажааларын септерин, ол кемчерин сөөртүрүп амыл планына база кирер.

Бо бүгү ооналга тодараттына бергенде, бригадалар кижигунеринин алыр шалынчын санаары белең.

Өске областар болгаш крайлар, ылаңгыя Хакасия, Бурятия, Чита дөңсөжүр бистин колхоздарын бот-орунга-чарылгалы хойжу бригадаларнын шалынчын санаарда аны-бур расценкалар, сеткилер, раскраттар барымдалавайн, шутт-ла ботурерин продуктунун санын барымдалап доктадып турар. Бистин байдалымыска ол база-ла таарымчалыг деп болдур мен. Чүте дээрге амгы үеде бисте чогааттыган чалгыс айт төдөжүр чок.

Үстүнде көргүскөн чижээвиске таарыштыр шалынчын санаарга мындыг: 1 центнер ботурерин дүк дөңсөжүр 60 рубль, 1 центнер джик дөңсөжүр 15 рубль, 1 центнер сизгени 1 рубль, 1 центнер сизлоска 10 көпөк. Бо чижек-биле санаарга бригадалар шалынчын мындыг:

121 ц. дүк х 60 р. = 7260 р.
824 — айт х 15 р. = 12360 р.
4000 — сизген х 1 р. = 4000 р.
3000 — сизлос х 10 к. = 3000 р.
Каттышкан 26620 рубль.

Ол түнүң 12 айга үлээрге 2218 рубль, ону бригадалар кижигунерин 20 кижиге үлээрге 110 рубль 30 көпөк болур. Ортумаа шалынчын түнү тыштып келгенде, ону төрүүр хой, анык хой, иртер кадарган кижилерге аны-агы болгаш ол ажаар малдын баш санын барымдалап таарыштыр тургузуп алыры черге белең.

Бир-тээ бригада 4000 хой ажаап турар чүве төлөдө, бригадалар болгаш үчтүчүктү (азы санаакчыны) хостуг тургузары чу-гула деп санаар мен. Бир-тээ 2

кижи хосталган соонда, хойлар канчаар үлээривиске дээр, төрүүр хойлар 6 кодан х 400 = 2400 баш, анык хойлар 2 кодан х 500 = 1000 баш, иртер 600 баш чалгыс кодан, шутту каттышкан 5 кодан болур. Бир коданга-ла бир өг иштин оонарга 18 кижиге болур, а бригадалар-биле үчтүчүк хосталы бээр.

Бригадалар ботурерин продуктунун күрүленин салып алыр өртө-биле санап көрөлинер. 121 центнер дүк х 300 = 36300 рубль.

824 центнер джик дөңсөжүр ортумаа-биле 40 рубль дөңсөжүр алырга — 29960 рубль.
Мал чөмү — 7000 рубль.
Каттышкан 73260 рубль.

Ол түндөң 26620 рубль шалынчын кызырга 46640 рубль алырга. Оон 50 хуузуң доора чарылгаларга үлээр-ге-ла 23320 рубль арыг ортуга алыр. Моон алырга 26620 + 23320 = 49940 рубль нити чарылгалар болур, а 31,8 хуузу арыг ортуга бооп алыр.

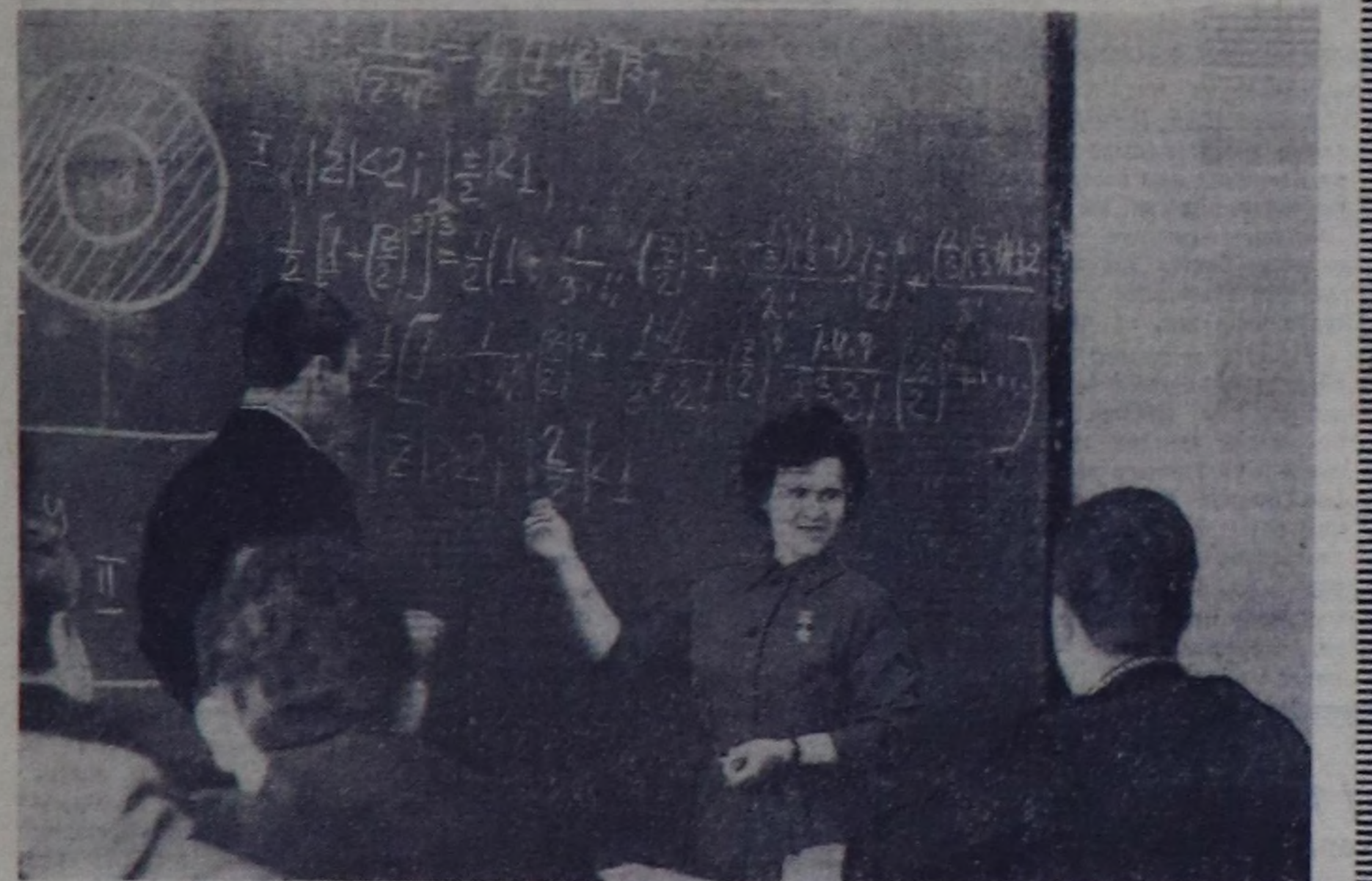
Бригадалар мынчаар тургузуп алыр болза, ам-на эзулут бот-орунга-чарылгалы кирип болур.

Бригадалар бот-орунга-чарылгалы белең кирген соонда, оон бүгү-ле ботурерин продуктунун колхозтун складында киирерде шилчилерин барымдалап өртөң доктааткан болур. Оон уламында бригадалар алыр шалынчын азы немедде хуузу нити колхозтун хуузуңдан хаммажыраса алаар.

Чүте дээр, бир өвс ону колхозтун-биле кылтыр болза, бот-орунга-чарылгалы чурумун үр-эмин ол алаар.

Бригада мынчаар амылдай бергенде кажаалар, бажынар, техника, айт-хөлд дөңсөжүр бүгү чуулдарын амортисизин төлөөр алаар. Эзулут бот-орунга-чарылгалы бригадалар тургузарыга ам-лаа табылгылар чуулдар хай. Ынды-даа болза бригадалар тургузары-нын кол принципин мындыг деп чүвени тайылдыралдым. Чер-черин аайы-биле аны-бүрү өскерилерин кирип, чогаатып кылдыр колхозтарнын экономистери харылаар үжүлдү.

Улуг тишлеген 20 чыл оюнга

Дүнеки бомбардировщиктерин 46-гы гвардейки Тамань умар чуулунуң хөргөжөөн полугу Ала-чуртун. Улуг дайыннын чылдарында дайынчы алаалар орунук эркен. Оон дайынчы туктарында Кызыл туң болгаш Суворовтун III черге орденнери чайынанып турар. Политун хөргөжөөн ужуукучулары барын 23 муң дайынчы ужуукучуларын кылган, дайыннын хөй чөпсөң, техниказын болгаш джик күштерин чөм кылган.

Ужуукучу 23 хөргөжөөнгерге Совет Эвилелин Маадыры атты тывыскан, дына хөй кижилерин орденнер болгаш медалдар-биле шаңнаан. Маадырыг хөргөжөөннерин салы-чолу тай-бың ажыл-ишче аны-бүрү кылдыр тургустун.

ган: оларнын дына хөй дээди өөредилге черлерин дооскан, башкылар, эртем амылданчылары, партия амылданчылары апарган.

Снарильнянын штурманы, 800 дайынчы ужуукучуларын кылган болгаш Совет Эвилелин Маадыры атты тывыскан гвардия лейтенанты Бадония Борисовна Пасья дайын соонда Москваны күрүнү университетин дооскан. Ол ам Москваның Бауман атыг техникум дээди училищенин дээди математика кафедрасын улуг башкысы.

ЧУРУКТА: Совет Эвилелин Маадыры Е. Б. Пасья студентилерин-биле кичээлдө. СЗТА-нын фотохроникасы.

Дыштанылгаже үнген

№ 1 чүе АТН-зынч чолачысы Тимофей Родионович Никулин 30 чыл дургузуна амылдап келген. Бо, бажынын дүгү көгөрө берген, толугу-томаангы ажыл-ишчи 1935 чылдан бээр аны-бүрү угларже машина чолачылдап турган, ыңчаарга 1947 чылдан эгелээш, Тыванын оруктарына хай туруп берген. Тимофей Родионович нааа-даа амылдап чорээ, оон дугайында чөм чүгөл мантайдыг сөстөрүн чуугаалаар.

Тимофей Родионович Никулин бодунуң идегелдиг салганчыларын өстүргөн: ийи огу азынын ийи-биле чорукканнар. Бир огу Совет Армияга хүлээлгезин эрттирген, ам Фрунзе хоорайда чолачылап турар. Геннадий № 3 АТН-да чолачы. Тимофей Родионовичин салгалы шында-ла магаданчы! 1965 чылдын март 25-те Никулин ирей 60 харлаан. Ол бодунуң эилеп турары «ЗИС-355» автомашыны-биле бо айның 3-те Кызыл—Абакан—Абакан—Кызыл аразына чораш келген. 1965 чылдын апрель 12-де, мосманатка хүнүнде № 1 АТН-нын колпелитин Тимофей Родионович Никулин алдарлыг дыштанылгаже үлөп каан. Автоагыл-агылнын администрациясы, хөй-ниити организациялары аны тураасалдыг белектерин тывысканнар.

Н. ЛОБАЧЕВ.

Дыштаныр хүн санында

Өвүр районун «Коммунизмге орук» колхозтун кижигунерин дыштаныр хууну ажыгыг амылдап чалгыс бергенер. Чоокта наа бир хун болук кижилер ийи автомашынага олутуулап, сүмү Советтин дарагы 1. Шадгунин башталгызы-биле тайгага ыш белектер дээди үнүккенер. Балды, хирээни даажы оларын чалгылаңдырып эгелээн. Арган ол хүн 112 кубометр оттулар ыштыг белектер. Колхозчулар ыш шөфтээшкенин мурнуна-даа кылтып турган болгаш моон солгаарда эрттирлер.

Н. ДАРЖАЙ.

ӨВҮРНҮН КООПЕРАТОРЛАРЫНДА

Өвүрнүн херектел кооперациязын амыл-чорудулгазы өзүп, сайы-раанын хуучу кижигунерин төлөө-лекчилер хуралы дөңсөжүр.

Өвүр районунуң ажылдакчылары шудургу ажылаанын түнелдиге 1964 чылдын планнын ооналгаларын декабрь айнын 24-те буруну-биле ажыг күсөткен. 1963 чыл-биле деңгээрге 57,9 муң рубльдиң баранын ажыг саткан болгаш планын 103,7 хуу күсөткен.

Кол үлөтүр бараанынын саарылгалы көвүдөн, оон иштинде пеставы аймаа 11,3 хуу, даараан хөп аймаа 11,0 хуу, хөнгөстөрүн 21,0 хуу, ойнаарактарын 12,2 хуу хөйну саткан.

Хандайтын столваалына капитал чарыкталарын чоруктарынын түнелдиге столваалын салгытарлыг байдалы экижөөн.

Районун хөбө бажынар черлерин планын үргүзүп азыр күсөткен турар. Белеткел черлерин саарылгалынын чыл планын 105 хуу күсөткен.

Ажыл-агылнын бот-орунга-чарылгалын быжыглар, чарыгдаларын өвөөдөр, чылдаларын көвүдөдөр

таалазы-биле хөмчөлөрүн райпо баштаар чери боттандырган. Садгыннын планнын чарыгдалары бараан саарылгалынын түнүгө 8,96 хуу турган болза, херек кырында 7,7 хууга дөңсөжүр азы 9,8 муң рубльдин чарыгдалары камнаттыган.

Хереклекчилер нитилелди чон-биле ботунун харылааларын калбаткан болгаш быжыгалаан. 1964 чылдын дургузуна кооперация кижигунеринге 195 кижини кирип алган.

Районун дурдур аппаратынын алдан хуузу тускай ортумаа эртемниң кадрлар-биле четкелеттеринин дөңсөжүр аргажок. Үстүнде чөд-дешкинер-биле чергелештир четкелестер база барын хуучу кижигунерин дөңсөжүр. Хүн бүрүдө херектелдиг бараннары садыгларга чамдыкта үзүктелі бээр турган.

Чонун херектелдиг эки өөренип көрбөй, магалыннерже бараанарын хуураада болгаш сөөртүп чедирерде частыргаларын ботдурган, хүлээп ап турар бараанарын шынарына хыналданы четпес боттандырып турган.

Столваала ногадан, сүттен кылган кемчер өвөөш.

Көдө ажыл-агый продукттарын, чиг-эти салып алырына бар арга-ларын четке амылдайын турары белекел ажылаңдыг четкестерин бирээни болуп турар. Продукциянын ассортиментин калбаттырырга, оон шынарын экижидеринге кошкан салдар чедирип келген.

Хереклекчилер нитилелдин сап-хө ажылаңды салгычталдар болгаш ажыл-агый өвс чоруктар-биле демиселди чогуур негелдизге чедир күштөдирип шыдавын турар. Кадрларын шилеп алырга, оларнын мөзү-шынарын өөренип көрбөй, душкан-на кижилерин хүлээп ап турар чорукту бурду шипкан.

Материалдыг чуулдарын харылап турар ажылдакчыларын составын быжыгларынче улаңган ажылды илдер-не четпес чорудуп турар. Илээрэ четкестерин дарыг чал-латкан. Өвүрнүн кооператорлары боттарынын мурнуна салдыган сорулгаларын чедип алырын ук хурадан хүлээнген.

К. ӨНДҮР.

ОРУККА ТӨРҮТҮНГЕН

Эрткен дыштаныр хүнде чүе «Суклак» совхозтун бир дуаар бригаданын малчыларын ычкан бот-журнуң кырында келген анык чөмчү Кызыл эгелээшкел ботжур бажынында чедир транспорт тын-пайн көзөл турганнар. Горпонуң автомашына ол үеде малчыларда бо чөдөл келген. Оон чолачымын Александр Павлович Медведев херектел ирчүрүп билеп каан, үр-даа ботжур малжы дөңсөжүр дөңсөжүр ийи малжыны.

нык кабынаңдык олутууш, Кызыл-даласкы чоруккан.

Эртер орук орту кирип чорда, автоагылны тургузар чорукта таварышкан. Анык ийиң байдал бергелдөө. Чөдөдөн кел чорас автобус оларнын чалгыс база турдушкан. Агаа олутууш кижилер демги ийиң ботжурнуң дуулашкан. Автолака кабынаңы—чалгыс төртүтүгөн чери ол. Автобус ол-ла дөңсөжүр хойларын дүргөн дуаа черинче калкан. Улуг үр

болбаанда, эйи малжыны оларнын үткүл чөдө берген. Александр Павлович ботжур дөңсөжүр өскө бир ийе моон ирчүрүндө база дуулашкан. Бот-журда оон ийиң дуулаш-дыр. Эш Медведевке улуу-биле четтиривис.

О. БОЛАТ-ООЛ.

ШҮЛҮКЧҮ — АЖЫЛЧЫНАРГА ЧОРААН

ССР-нин Чогаалчылар Эвилелин кижигунер, «Туви́нская правда» солунун амжалдакчы, шүлүкчү С. В. Козлова-биле номчукуларын ужурамылгыз Ам-Довурак хоорайга болган.

Дат-дугу тывыкчаларын дугайында «Улугжуну, Ала-чуртун Улуг дайыннын кижикчилер комсомолчулар дугайында «Бригантина» болган «Күрсөдө», «Чуржапай» болгаш өскө-лаа шүлүктерин авторун номчааным номчулар сонугаан.

М. КОТЕЛИНИКОВА.

БИЧИЛЕРНИН ДУЗАНЫ

Чөөн-Хемчик районун Бажың-Алаак сес чыл школанын үстүкү классчыларын өөреникчилер хойжуларга дузаны чедирип турар. Эрткен дыштаныр хүнде олар хойжулар М. Мажаа, С. Шой, М. Намажал, О. Анай-оол оларын кажааларын иштин колпарин, көргөни хоруун берген. Малчылар өөреникчилерге боттуг дуаа дээди өөрүп четтиргенин илээрин, эки өөренирин күзөткөн.

ОЙНААШКЫНАР

1965 чылдын апрель 8-те Кызыл хоорайга ойнаашкынын салымчылар талазы-биле ойнаашкынын 45-ки тиражы болган. Ойнаашкынын салымчыларын ат кырында дөңсөжүр номерлеринин мууну-га-ла 25 ойнаашкынар таварышкан. Ат кырында хөй сөттүргү үлүг ойнаашкынар: 434, 250, 196, 134, 96, 78, 75 рубль таварышкан. А ойнаашкынарнын 45-ки тиражын дуураар Кызыл хоорайнын ажаалга кассаларында салымчыларын сөттүргү нитизин-биле 2000 ажыг рубльды шилченткен.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

РЕСПУБЛИКАНЫН ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

Апрель 24-те

Ц. Шаггинин

АПТАРАДА АЗА

(тыва ылда)

Апрель 25-те

В. Журавлевтун

ДЕМИСЕЛДИН ОРУУ

(тыва ылда)

деп шилдерин көргүзөр. Эгелдери кижикчилерин 7 шак 30 минутта.

ХАМААТЫЛАРГА ДЫННАДЫГ

Төлөвирлиг ыявыла чорудар страхованин дугайында Хой-луга дууштур Курастрахованин инспекциясы 1965 чылда хаммаатыларын амыл-агылдарында бар туугаларын болгаш малдын учулан чорудуп турар. Үчтүгү чоруктарынын түнелдиги дуураар хаммаатыларын амыл-агылдарында страховани херети-ледерин тыпыр.

Айыткан херечилдерин дуу-гаар хаммаатылар страховани төлөвирлерин кирип болза: — көдө черлерге — көдө Советтерге;

хоорай черлерге — Курбанкы-нын салбырларынга, ажаалга ка-саларына, Курастрахованин на-чалыктеринге, инспекторларын-

га болгаш агентилеринге.

Хаммаатылар 1964 чылда кир-боз страховани